

IZR. TANÜGYI ÉRTESSÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Ifjúságunk vallásoktatása. Irta: Kuthi Zsigmond. — Ügyünk ügyefogyottságáról. Irta: Havas Károly. — A nevelés alapelveiről. Irta: B. — Fiókköreink. Irta: Bárd Rezső. — Szemle. — Egyesületi élet. — Könyvismertetés. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek.

Ifjúságunk vallásoktatása.

ותלמוד תורה כנגד כלם.

A ki figyelemmel kíséri hitéletünk minden mozzanatát, arra a szomorú, mondhatnám, megdöbbentő tapasztalatra jut, hogy hitéletünkben, felekezeti és kulturális intézményeink fejlődésében az utolsó évtized alatt bizonyos dekadencia állott be.

Mert a természet nem ismer teljes nyugvást, megállapodást. A nyugvás és megállapodás itt azonos a visszafejlődéssel. És ha fölkarjuk tárni a való tényt, mert a takargatással csak ártunk az ügynek, úgy be kell vallanunk, hogy zsidó hitéletünk stagnál.

Hogy a székesfőváros és egy-két nagyobb város hitközsége kivételt képez, az csak megerősíti a szomorú tényt.

Hitközségeink, nem hogy gyarapítanak kulturális intézményeket, nem hogy újabb hajlékokat emelnének azok számára, a helyett egymás után sietnek átadni iskoláikat az államnak, a községnek, hogy szabaduljanak — egy tehertől!

Szomorú dolog, szomorú jelenség, hogy a felekezeti iskola, a zsidóság mentővára, a zsidó szellem és zsidó érzület melegágya, itt is, ott is terhére kezd válni a hitközségeknek, hogy a legkisebb anyagi hullámnál első sorban ettől igyekeznek szabadulni, nem fontolván meg a dolgot, hogy a „Talmudtóra” feladásával a hitközségek létük legfontosabb feltételét semmisítik meg.

És miért történik ez? Mi oka annak, hogy a zsidó szellem és zsidó közérzés iránt a lelkesedés, az érdeklődés mindinkább lohadni kezd? Ennek is megvan a maga oka: lélektani tény, hogy az ember csak az iránt érdeklődik, lelkesedik, a miről tudomása van, a mit ismer.

De miként lelkesedjék az a zsidó kulturális intézmények, a zsidó hitélet iránt, a ki a zsidóságból, a vallásból, a ritusból, szokásból csak annyit tud, hogy — zsidó szülőktől származik? Miként legyen az pártolója a zsidó kulturális intézményeknek, holott semmi sem fűzi, kapcsolja a zsidó szellemhez!

De ki tehet minderről? Ki a felelős, hogy hitfeleinkben a zsidó szellem és közérzet fogyófélben van?

Megfelelek rá, elmondom, megállapítom a diagnózist, a hogy a lelkiismeretes orvos teszi. A bajt felismerni annyi, mint fél orvoslás; az igazságot keresni annyi, mint azt megtalálni.

Az utolsó időben sokat foglalkoztak e kérdéssel. A dunántúli rabbiegyesület Komáromban gyűlésezett, tanácskozott és — konstatálta, hogy valamit tenni kell. Tett is, amennyiben elkészítette a vallástan tantervét elemi, polgári és középiskolák s képezdék számára. Hát ez elég szép dolog volt, mert ez által a vallástanítás egyöntetűségét célozták. Ámde ez korántsem gyógyítja még meg a bajt. Mert volt idő, mikor vallástani tanterv és egyöntetűleg megállapított tananyag nélkül többet tudtak és vallásosabbak voltak a zsidó gyermekek mint most. Az ötvenes években pl. 5–6 éves korunktól 10–12 éves korunkig 3-szor, 4-szer is átvettük a tórát. Mi a tórából tanultuk meg, hogy: „sivoh sovuósz tiszpor loch“, mi a tórából tanultuk meg, hogy: „sivasz jomim tésvu baszukósz“, mi a tórából tanultuk meg, hogy: „veoszu lochem cicisz“ és — „ukesartem leósz al jedchem“, stb. Valóban a tóra a legjobb tanterv.

De mi történik ma? Az, hogy nem egy zsidó ember azt mondja: „Ugyan kérem tanító úr, ne kinozza az én fiamat avval a sok bibliával! Hát nem mindegy az, ha a hittani kézikönyvből megtanúlja a vizözön históriáját?“

Hát biz én azt mondom, hogy az nem mindegy!

Meg vagyon írva a bibliában: ... לא ימוש ספר התורה הזה. De nincs is szebb, megkapóbb, a gyermek szívéhez szólóbb a bibliánál! Ugyan nézzétek meg, miként ragyognak fel a gyermek szemei, mikor József történetét vagy Jákob halálát tanulja az illető hetiszakaszbán! Avagy van-e szebb, megkapóbb olvasmány és tanulmány a gyermek kedélyére nézve, mint Mózes születése, küldetése a II. könyvben? Avagy van-e szebb, lelkesítőbb ethika, mint egész Kedósim?

Csakhogy mi mindezt nem akarjuk megérteni. Mi nem bibliát tanítunk, hanem *szemelvényeket a bibliából*. Teszszük pedig ezt azért, mert egyre azon bizonykodunk, hogy lehetetlen ma, a mai népiskola keretében, a tórát alaposan átvenni. Jó, hát abban a keretben nem lehet! De ebből önként következik az, hogy a mit 4 év alatt el nem végezhetünk, végezzük azt el 6–8 év alatt, vagy végezzük el folytatólag a középiskola 8 osztályában, de tegyük valahogyan lehetővé annak a gyermeknek, hogy az egész tórával megismerkedhessék! Mert valameddig vissza nem térünk a tórához, a honnan eltávoztunk, addig nem teremthetünk zsidó szellemet, hitéletet, zsidó közérzetet. Vajjon mi tette oly szilárdá az anglicán és az ev. ref. egyházat, holott számra nézve azok nem oly sokak? Mi egyéb, mint a biblia! Mi tette a hollandust oly erkölcsössé, takarékoszá? Mi más, mint a biblia! A mig a biblia volt családi könyvünk, hitoktatásunk alapja, bizony mondom vallásos volt a zsidóság!

Ámde mit tapasztalunk mostanság a bibliatanítást illetőleg? Azt, hogy a bibliatörténet mindinkább háttérbe szorítja a bibliát.

Zsidó iskoláink 80—90%-ka négy osztályú és a négyévre szabott isko-

lázás nem elegendő arra, hogy Mózes 5 könyvét keresztül vehesse a tanító, annál kevésbé, mert hisz miért szépítgessük a dolgot, annak a zsidó tanulónak mindig többet kell tudnia, hogy majdan boldogulhasson. Aztán az a zsidó gyermek három nyelvvél kinlódik és az sok időt rabol el. Tegyük még hozzá a zenét, táncot, idegen nyelvet stb.-t, a mivel a család túlterheli, hát bizony kevés idő marad a — héberre! Mert ha kurtítani kell valamit, bizonyára a hébert rövidítik meg.

Hogy a bajon segítve legyen, oda kell törekedni a zsidó hitközségeknek, hogy minél tömegesebben állítsák fel a teljes hatosztályú iskolákat, illetve ott, a hol csonka a népiskola, egészítsék ki hatosztályra. A hol pedig ez nem lehet, hassunk oda, hogy más alkalmas eszközzel és móddal érjük el azt a célt, amit iskoláinknak okvetetlenül el kell érni.

E végből kezdjük a zsidó vallás épületének lerakását már az első elemi osztályban és folytassuk addig, míg a gyermek az egész tórát meg nem tanulta. Persze, hogy erre négy esztendő nagyon kevés, sőt hat esztendő a legkedvezőbb körülmények között is alig elég.

Marad azonban az a kérdés, hogy mi történjék a csonka, 4 osztályu elemi iskola tanulóival?

Itt, a mit és a mennyit az a 10 éves gyermek megtanult az elemi iskolában, azt 1—2 év alatt elfelejti a középiskolában.

Hogy tehát az ily iskolák, hitközségek célt érjenek, okvetlen szükséges az iskola mellé talmudtórát állítani, vagy pedig az elemi iskolát hatosztályuvá tenni. Az a talmudtóra folytassa a héber tárgyak tovább építését.

Minden községben van néhány százaléka a tanulóknak, a kik nem lépnek be a középiskolába. Ezek aztán folytathatják a tanulmányaikat a talmudtórában olyképen, hogy naponta 1—2 órát a világi tantárgyakból is nyernek oktatást.

A középiskolai tanulók pedig naponta 1—1 órát a talmudtórában tanulnak, és folytatják a hébert ott, ahol azt az elemiben elhagyták.

Ily eljárás mellett a 6—12 éves tanuló teljesen megtanulja a tórát már hat tanév alatt.

Már említettem, hogy az ember csak aziránt viseltetik érdeklődéssel, csak aziránt lelkesedéssel, a miről tudomása van. De miként lelkesedjék az a hitközségi tag vallása, vallásos és kulturális intézményei iránt, ha azok előtte ismeretlenek?

Viszont az is sarkigazság, hogy a gyermek csak azon tárgyat tanulja szeretettel, a mi iránt érdeklődését felkeltik, a mit vele megkedveltetnek. Ha tehát azt akarjuk, hogy a gyermek örömmel, kedvteléssel tanulja meg a „hébert,“ a „vallást,“ úgy legyen minden héber- és vallástani órája „mintalecke,“ legyen az vonzó, érdekes, a lelket felvidítő tantárgy. Ha a biblia tanításánál megelégszünk azzal, hogy a gyermek le tudja fordítani a szöveget, akkor az a bibliaóra lélekölő, sablonos tanulássá válik. Pedig ha valami, úgy a biblia leginkább szól a gyermek lelkéhez. Állapodjunk meg tehát minden szakasznál, adjunk tárgyi és történeti magyarázatot és végül vezessük le az erkölcsi tanuságot.

Pl. Izráel perelni kezdett Mózeszel és azt mondta: „Miért vezettél ki bennünket Miczrájimból, hogy itt Pharaó serege kardjainak áldozataivá legyünk?”

Vétkezett-e evvel Izrael? Igen. Miért? Hisz előtte volt a tenger, háta mögött az üldöző ellenség, hát nem volt-e oka zúgolódni? Nem, mert látta ama csodákat, miket Isten érette mívelt; látta, hogy Isten rendkívüli körülmények közt kiragadta őt Miczrájimból, hogy az ígéret földjére vigye. Az az Isten, a ki tíz csapást mért Miczrájimra és kényszerítette Pharaót, hogy kibocsássa Izráelt a rabszolgaságból, bizonyára megfogja őket most is szabadítani Pharaó hadseregétől. A helyett, hogy perlekedtek volna Mózeszel, mit kellett volna tenniök? Imádkozni és kérni az Istent, tegyen velük ismét csodát, stb.

Ismertessük meg továbbá tanulóinkkal a héber nyelv szépségét, poétikus mivoltát. Ez által örömteljes és szórakoztató lesz minden „héber” és vallás-tani óra. Nemcsak az iskolában, hanem az iskolán kívül is fogják tanulni a hébert. Sőt még a szülőkkel is megkedveltetik azt.

Ne hangoztassuk folyton-folyvást a család mulasztásait. Hisz nekünk egész új generációt kell nevelnünk! Neveljük azzá, a milyennek akarjuk, hogy legyen, a milyennek lennie kell! Ha a néptanító tudta újra meghódítani a hazát, miért ne tudjon vallásos érzelmet csepegtetni a gyermek szívébe a zsidó tanító?

Debrecen.

Kuthi Zsigmond.

Ügyünk ügyefogyottságáról.

I.

Bácsinak szólítgat a fiatal tanítónemzedék; mert nem (a közelmúltban használt elnevezéssel élve) a századvégi iskolában készültem útkaparónak erre a hepehupás tanítói pályára, hanem a század második felének elején. Mikor az a most még fiatal tanítónemzedék boldog jövőről ábrándozva, készülődni kezdett a komoly munkára, én már javában működtem; kezdetben magántanítói, majd pedig nyilvános iskolánál rendes tanítói, később iskolafentartói, igazgatótanítói minőségben, huszonhat év óta végre mint hitoktató egy községi, úgynevezett „közös” iskolánál. Jó lélekkel mondhatom, nekem örömem telt a tanítóskodásban. Volt örömem szép sikerekben, elismerésekben is (akadnak olvasóim közt, kik tanúságot tehetnek róla), de volt részem a bánatban is. Kivettem a részemet a hátatlanság okozta bánatból, mi hű kísérője szokott lenni, különösen az elmúlt évtizedekben, a tanítóskodásnak itt is, máshol is. Kivettem a részemet nemcsak a kedvezőtlen anyagi helyzet (a létért való nehéz küzdelem) miatti bánatból, hanem abból a keserüségből is, melyet a tanítóskodás amúgy is nyújtani szokott, különösen olyan helyeken, hol a nagyképűséggel párosult képtelenségnek, egyes fölülkerekedettek pökhendiségének beleszólása, befolyása van az iskola beléletére, hol a tanító fáradozásának eredménye lehet kitűnő, lehet fölülmulhatlan, de nem lehet az igényeket kielégítő; mert ha el van érve az elérendő, az elérhető, hát kiterjesztik a „szerény” igényeket arra is, a mit elérni nem lehet.

Nem panaszképen huzakodom elő e komor képpel, mert a tanítónak,

kit végzete a megpróbáltatás ily örvényébe sodort, ki kell békülnie kényelmetlen helyzetével, nehogy ellankadjon a munkában az embernevelés szent ügyének kárára. Én nem is lankadtam el soha. Bármilyen sors alatt kitartással éltem hivatásomnak és nálamnál szigorúbb bírálója aligha volt valamikor a magam cselekvésének. Kifogásolni valót még akkor is kerestem működésemben, kötelességeim teljesítésében, mikor mások az elismerés nyilvánításával akartak boldoggá tenni.

Hogy mégis rosszul esett a kiméletlen meghurcoltatás, ha az elért siker legyőzhetlen akadályok következtében a közkivátnak meg nem felelt, azt természetesnek fogja találni mindenki.

No de — kérdi a nyájas olvasó — miért nem volt a becsületesen végzett munka olyan gyümölcsöző, hogy a jogosult igényeket mégis csak kielégíthette volna?

Kérem szeretettel, ez az, a mit el akarok mondani, elmondani pedig azért, hogy tanulságot merítsenek belőle, akiket illet, akiket érdekel.

Míg mint felekezeti iskolai tanító állottam a népoktatás ügyének szolgálatában, a legjobb hírben állott az én tanítóskodásom, úgy a világi tárgyakban, mint a héberben. Tanítók, tanügybarátok százával nyújtották nekem az elismerés szebbnél szebb szövegét; mióta hivatásomnál fogva minden erőmet a héber tárgyak tanítására fordítom, mintha nem is az a tanító volnék, a ki voltam és vagyok, olyan elégtelen fáradozásomnak eredménye, olyan elégedetlen vagyok becsületes iparkodásomnak silány gyümölcsével.

És ennek oka egyedül az a körülmény, hogy nem felekezeti iskolánál működöm, hanem „közös“ iskolánál.

A községi vagy állami (interkonfesszionális) iskola lehet jó, lehet a legjobb más tekintetben; de a zsidó vallás érdekeinek határozottan nem kedvező, sőt nagyon is hátrányára van. Csodálkoznám, ha akadna köztünk, zsidó tanítók közt, akár csak egy is, a kinek mersze volna az ellenkezőt állítani. Megengedem, sőt tudom, hogy vannak a tanítók karában is hyperliberalis egyének, kik a töméntelen hasongondolkodású nemtanítóval egyetértve, a vallástánból, a héberből a minimumra leszállított penzumot, ha soknak nem is, hát mindenesetre untig elégnek mondják; kik a zsidó hagyományos hitéletet a kor keretébe nem illőnek vallják; kik antijudaistikus viselkedéssel tüntetnek, virtuskodnak. Jajde nem lehetnek az ügy intézői annak nyílt ellenei. A különvélemény még nem közakarát. Ahol pedig a vallástalanok, a vallásellenesek csakugyan többségben találnának lenni, ott annál is inkább feladata az iskolának tőle telhetőleg ellene dolgozni az áramlatnak és erőnek-erejével pótolni a család és közélet mulasztásait.

Feladata, kötelessége az iskolának megmenteni az utókor részére a hitélet poezisából, a vallásismeretből, a hagyományos felekezeti erényből, a mennyit megmenteni képes. De ha az iskola tehetetlen, ha a „non possumus“ rákényszerítik, ugyan mit várhat tőle a megbízója, mit a jövő?!

Már pedig a közös iskola bizony nem az az intézmény, melynek tehetőségében megbízhatnánk.

Vannak ugyan felekezeti, a hitközség nagy áldozata árán fentartott iskolák, melyek vallásunk érdekeinek elhanyagolásában mitsem engednek a közösöknek; de ez az elhanyagolás nem természetes folyománya az iskolának. Ez abnormitás. Csak akarnia kell a vezetőségnek, akarnia a tanítónak, és nem csupán névleg, hanem tényleg is „felekezeti“ a hitközség iskolája; de a közös iskolában a legjobb akarat mellett sem tehetünk eleget vallásunk követelményeinek.

Ezt akarom bizonyítani.

II.

A közös iskolában vagy a törvényben előírt (kötelező) heti két órát fordítjuk a hit- és erkölcsstani tárgyak tanítására, vagy ennél több időt.

A heti két óra épen elég arra, hogy a zsidó hit- és erkölcsstanból a semminél valamicskével többet nyujtsunk. Héber olvasást (imádkozást), az imakönyvben való eligazodást, biblia- és imafordítást, (természetesen, hogy lélekölő, gépies munkává ne aljasuljon, nyelvtani magyarázatok, nyelvgyakorlás, név- és igeragozás mellett), bibliai történetet, hit- és erkölcsstani (ethikát, lithurgikát) heti két óra alatt valamelyes sikerrel tanítani teljes lehetetlenség. Azt még a legéhesebb tanítófaló is belátja. De hiszen sok helyen nem is érik be a kötelező két órával, hanem kitűznek kétszer, néhol háromszor két órát, ha nem is a gyengécske első és második osztálybelieknek, hát az izmosodó, munkabíró harmadik és negyedik osztály számára.

Négy-hat óra, az már valami. Annyi idő alatt már lehet némi látszatja a szakavatott tanító munkájának. Kellene is lennie, ha ezt az előírt 4-6 órát tényleg tanításra lehetne fordítani. De ennek ellene dolgozik az iskola szelleme, rendje; ellene számos család, nagy része a tanulóknak és még egy csomó kisebb-nagyobb galiba.

Az iskola szelleme elítéli (mint mondani szokták) a túlterhelést, a tanulóknak rendes szorgalmi idő utáni iskoláztatását, az iskola helyiségének külön órákra való okkupálását. Elítéli és elnyomja.

Sok zsidó családnak napjainkban csak úgy nincs inyére a szerintük korunk szellemével össze nem férő tanítási ráadás, mint a nemzsidó iskola-barátoknak. Az ilyen családok szívesen nézik el gyermekeiknek a soron kívüli vallástanórák alatt való otthonmaradását, sétálását, kedvtelését, egyuttal utánczásra serkentve a más nézetben lévők gyermekeit is.

A tanulók maguk is ritka kivétellel nehezen legyőzhető ellenszenvet tanúsítanak az iránt az óraszaporítás iránt

először azért, mert a legnehezebb tantárgyuk az idegen (héber) nyelvű biblia- és imaszöveg fordítása, magolása, melyet még az ügyes tanító is bajosan tud velük megszerettetni,

másodszor azért, mert minden más vallású tanulótársuk a kedves szabadságot élvezzi, mialatt ők a gyermekvilág ezen legkedvesebb élvezetétől meg vannak fosztva,

harmadszor azért, mert a családban nem tanulják tisztelni sem a vallást, sem a vallás tanait, melynek elsajátításáért őket az iskolában kinozzák,

negyedszer (sok esetben) azért is, mert a tanórák előtt, meg után, ugyanis elég dolga van akárhány tanulónak korrepetícióval, idegen (élő) nyelv, zene és holmi más tárgy tanulásával.

Meghiszem, hogy nem mindenütt tapasztalják az itt felsorolt és fel nem sorolt valamennyi akadályt, de hogy a felekezeti iskola, mely a felekezeti szellemet is ápolhatja és ügyeit idegen befolyástól menten a legjobb belátás szerint szabadon elintézheti, kevesebb idő alatt is többet produkálhat és rendszeresen produkál is, az a bizonyításra rá nem szorúl.

Más szempontból nézve a közös iskola hit- és erkölcsi nevelését, ugyanez a látvány tárul fel szemünk előtt.

Tagadhatlan ugyanis, hogy a hit- és erkölcsstanból való tudás nem végcél, hanem egyik előfeltétele a vallásos életnek, mert hiszen „*ló hammidrás ikkor, eló hammáásze.*“

Vallásosságra pedig (tagadja, a kinek öröme telik a tagadásban; de ne számíton hívőkre a tisztán látó pedagógusok közt) — vallásosságra nem annyira tanítani kell és lehet az emberfiát, mint nevelni, szoktatni. Azért is legió azok száma, kik jó sokat tudnak a szentírásból és a mellett

mégis matadorjai a vallástalanságnak, míg még sokkal többen a tudás nélkül szükölködők közül példás vallásossággal tűnnek ki.

És hogyan nevelhetjük, hogyan szoktathatjuk gyermekeinket vallásosságra? Ha nehéz munkával kínozzuk és elidegenítjük tőle? Nem e jobban, biztosabban úgy, ha kellemessé teszszük nekik a bölcs példázó tanácsa szerint, a ki évezredek előtt pedagógiai tapintattal mondta: „*chanoch lanáár al pi darkó.*“

A szombat- és ünnepnapok p. o. kedves napjaivá válnak a gyermekekre nézve az által, hogy ezeken a drágalátos szabadságot, a pihenést élvezi. A közös iskolában a zsidó vallás szerinti ünnepnapokon folyik az iskolai munka. Azért hát nem is hederítenek ezekre Izrael gyermekei, hanem örvendenek a „szent karácsonynak“ és a többi keresztény ünnepnapoknak, a kalendáriumban vörös betűkkel kitüntetett napoknak. Kénytelen-kelletlen meg-megtanulja gyermekünk az iskolában, hogy kikeletkor, a természet új életre való ébredése idejében ünnepeljük a chag-hapeszachot, Izraelnek Egyiptomból való kivonulásának emlékére; de nincs benne köszönet, mert gyermekeinknek csak a keresztény husvét alkalmából van szünetje, élvezete, igazi ünnepe.

Lássuk csak, e kedvezőtlen helyzetben, mit művel a két főtényező: a hitoktató meg a pap.

A hitoktatók nagyrésze meggyőződve a fáradságteljes munka meddőségéről, a tömérdek akadály elháríthatlan voltáról, elkedvetlenül és el-ellazul a munkában. Csatlakozik azokhoz, kik a héber magolás, a vallástani anyag sokasága ellen foglalnak állást. Úszik az árral. Némely pap meg annyiban van ártalmára a szent ügynek, melyet szívvel-lélekkel szolgálni életcélja, a mennyiben a helyzetre való tekintet nélkül a megszokott vagy mondjuk: szokás szentelte eljárást körömszakadtáig védi, a görnyesztő munkát többre becsüli a hit és felekezeti önérzet megszívlelésénél.

Hiába mondja a pedagógus, hogy vallásosságra szoktatni, nevelni kell és lehet; hiába mondja, hogy a fiatalságot édesgetni kell a hitéletre: az ilyen pap utasítása szerint csak tanítani kell, tanítani minél többet. A héber ígés és névragokkal, a bibliai szemelvények fordításával, magolásával akarja helyreütni a kárt, melyet a közös iskola, a modern felfogás az ugyis elhanyagolt vallásunkban okozott és okoz. Mintha a tanszékről gondoskodnia kellene a hitoktatónak, hogy a szószékről üres padoknak, meg süket füleknek prédikáljon a hitszónok az imaházban.

Szomorú jelenségek ezek, valóban szomorúak; de még szomorúabbakra lehetünk elkészülve, ha a hitközségek a felekezeti iskolákat, Izrael vallásának egyedüli mentővárát, feladják.

III.

Rámutattam vallásunk sínylődésére; bemutattam a modern (közös) iskolát, mint a sínylődő vallás korhadt kórházát. Az állapot részvétet kelt, részvétét azoknak, kiknek szive nem fásult a baj terjedésének láttára. Elmondtam egyet-mást a hit-erkölcsi kuruzslásról (ne tessék megütközni ezen az elnevezésen, mert a kuruzslás jobban ráillik arra a porhintésre, ráolvasásra, mint a szakszerű gyógykezelés). Foglalkozzunk még a diagnózis megállapítása után a baj keletkezésével, okainak nyomozásával.

Legsűrűbben a hitközségek szegénységét emlegetik az iskolafelosztatás okául. Igaz is, hogy a zsidó egyháznak nincsenek birtokai, dús gazdag patronusai, javadalmai; igaz, hogy sok zsidó község az áldatlan szakadás következtében a fenntartás eszközeinek egy jelentékeny részét el-elveszítette; igaz, hogy az iskolafenntartás olyik helyen nagy terhet ró a község tagjainak gyenge vállaira. De hiszen ez a teherviselés a legrégebb idők óta vele jár a zsidóságnak.

fenntartásával. Aztán miért nem mutogatja a község a „testimonium pauperitas“-t, mikor monumentalis imaházakat épít és alkalmaz azokba drágán fizetett énekest, sőt itt-ott muzsikaszót is! Templomokat Isten tiszteletére, míg gyermekeik az Istent tisztelni és imádni nem tanulják!

Hogy zeneszóval köveket lehet megtánczoltatni, azt hitték az ókorbeli görögök; hogy Saul dühöngését enyhítette, az fel van jegyezve a próféta könyvében; de hogy a gyermekek hiterkölsi nevelésének elhanyagolását is képes legyen pótolni, azt nem állítja, azt nem hiszi senki.

A szegénység, édes atyámfiai — ritka kivétellel — csak ürügy. Hiszen más tekintetben akárhányszor látjuk megerősítve, hogy való igaz az írás tétéle: „*Én czibur oni.*“

Helylyel-közzel azzal is indokolják az iskolafenntartás elleni mozgalmat, hogy a felekezeti iskolában a tanítók tanulatlansága, vallástalansága miatt a hiterkölcs nem részesül jobb ápolásban, mint a közös iskolában. Már pedig csupán azért az hirért, hogy felekezeti az iskola, nem érdemes áldozatot hozni.

Ez a vád mély vágást ró a zsidó tanítóság bűnrovásán. Nem mindig, minden izében igaz; de tudom, sokszor bizony nem alaptalan. Napi renden van tanítóemberek vallásellenes viselkedése, a vallástalansággal való parádézása. És mivel hogy a vallástalanság kényelmesebb a vallásosságnál, tíz jámbor tanító példája nem bír annyi vonzóerővel, mint egyetlenegy vallástalané.

Hanem azért nem kell a községnek „a fürdővel együtt a gyermeket is kiönteni.“ Ha a felekezeti iskola céljait nem szolgálja a tanító, ha nem áll feladata magaslatán, úgy kényszerítsék erre; mert nem rombolás az iskola feladata, hanem építés. Eleget rombol az élet tusája, a kor szelleme.

Ha baj van, segíteni kell rajta; de nem elemészteni a bajban szenvedőt. Ha hiba van a felekezeti iskolában, legyen gondja az iskolafenntartó községnek a hiba megszüntetésére; de az iskolát ne hagyja veszni. Ez a dolog rendje.

Szóval a tanító sem lehet, nem szabad, hogy lehessen oka a felekezeti iskola felosztatásának.

Suttogva néha a papokat is emlegetik a hibások közt. Akárhányszor hallottam az ügygyel foglalkozó emberektől, hogy sok helyen nem pártolói a felekezeti iskolának, még pedig azért, mert nem elégíti ki az ambíciójukat az a befolyás, melyet a törvény intézkedései mellett az iskola beléletére gyakorolhatnak.

Ember legyen, ki ezt a dolgot komolyan hiszi. Ha lehetségesnek tartanók is, hogy itt vagy ott nem kedvence az iskola a papnak, azt csak nem tehetjük fel, hogy papja kedvéért iskoláját oszlatná fel egy hitközség. Mi minden nem történik sok községben a pap kifejezett akarata ellen, és épen ebben az ügyben nem tudná a község magát megemberelni? Nem hihető.

Az iskolafenntartás elleni hajszának nem oka a szegénység, nem oka a tanító, nem oka a pap, hanem a községeknek a vallás iránti indolenciája; a vallással való nemtörődömség, a félreértett szabadelvűséggel való kaczerkodás, no meg a tehertől való szabadulás utáni vágy.

A lelkipásztoroknak az iskola elleni zugolódását illetőleg legfeljebb az szolgál rá a kritikára, hogy ők a hitélet főtisztelendő és tisztelendő őrei, arra terjesztik ki kiválóan a felügyeletet, mennyi nehéz munkát végeztetett a hitoktató növendékeivel; mennyi faradságos dologtevésről tud számot adni a tanító, nem pedig arra, mennyire éleszi az iskola a hit iránti fogékonyságot, milyen mértékben csepegtették a gyermekek lelkébe a vallás-erkölcs megbe csülését, a felekezeti morál iránti érzéket.

Nem vonom kétségbe a nagytudásu vallásörök jóhiszeműségét, jó szán-

dékát; de csodálom, hogy a vallás-erkölcsi nevelés tárgyában nem hallgatnak a kor intő szavára; csodálom végre, hogy sorba nem állanak Izrael vallása szilárd alapjának, a zsidó felekezeti iskolának erélyes megvédésére.

IV.

Izrael vallásának egyedüli mentővára az ő iskolája. Régi igazság ez, nagyon régi. Annak előtte csaknem 2000 évvel Rabbi Jochanan ben Zakkai tanintézetek felállításával tartotta megmenthetőnek a megsemmisített zsidó nemzetnek zsidó erkölcsét, vallását, szellemkincseit. A következmények igazat adtak neki. Izrael vallásának támasza nem volt semmi hatalom, semmi magas forum tekintélye, semmi vele járó kiváltság vagy előny, semmi egyházi disciplina. Iskolája volt mindene. Az iskolából bevonult a családba. És a zsidó családház a szó teljes értelmében szentélyévé lett a jámborságnak, kegyességnek, jótékonyágnak, tiszta erkölcsnek, szóval a vallás etikájának. A templom nem „szent egyháza“ volt az istenfélő, kegyes életű elődöknek, hanem szintén iskolája. Nem is mondták másnak, csak sül-(Schule)-nak és ez idő szerint is csak „Sül“ annak a neve ott, a hol a zsidó hitélet a régi. Család és iskola volt a kettős fundamentum, melyen a zsidó vallás három oszlopa: a „tóra, avóda és gemilath-chaszodim“ az idők viharában szilárdan állott és kiállotta a sok ostromot. A tórának az iskola volt szilárd alapja, az avóda és gemilath-chaszodimé a család.

Az újabb kor áramlata fenekestől forgatta fel a zsidó család életmódját, magával sodorta zsidós voltát.

Megdöbbentő, milyen idegen a legtöbb zsidó család gyermeke előtt minden, de minden, mi a vallásos élet jellegével bir. És nem csupán azon család gyermekeiről mondhatjuk, melyek a ritualis életmódot mindenki szemeláttára perhoreskálják, hanem azokéiről is, kik látszólag még respektálnak egyet-mást a vallás rendeleteiből. Senki sem bizonyíthatja azt annyi hitelességgel, mint a tanító, kinek figyelmét ezen jelenség a mindennapi foglalkozásnál magára vonja.

Engedjék el nekem — kérem — ezen észlelet markánsabb leírását. Rosszul eshetnék egyik vagy másik érdekelt félnek, ha élénkebb színekkel festeném a visszatetsző képet. Én pedig — Isten látja lelkemet — nem sérteni akarom a kedélyeket, hanem meggyőzni azokat, a kiket illet, hogy a családtól most már hiába várunk valami jót a vallásügy részére, hogy a család megszűnt számottevő tényező lenni a zsidó vallás érdekeinek szolgálataiban.

Ha ilyen körülmények közt az iskola is csak könnyen veszi a dolgot, ha az iskola lépést tart a családdal, mely — mint mondtam — eltávolodott a vallástól, ha az iskola azt tétlenül nézi: akkor évről-évre csekélyebb lesz a valláshoz hiven ragaszkodó zsidók száma és hosszabb a renegátusok névsora.

Nem túlozunk hát, ha habozás nélkül kimondjuk, hogy épen napjainkban merényletet követ el a zsidó község a saját vallása ellen, midőn a felekezeti iskolát teljes erővel nem pártolja, fenntartása, virágzása érdekében minden tőle telhetőt el nem követ.

Mert ha nem is képes az iskola, t. i. a felekezeti sem, a szó teljes értelmében jóvá tenni a család mu'asztásait, ha nem képes eleget tenni a vallás összes kívánalmainak: mégis csak áldásos annak működése és üdvös Izrael gyermekeire nézve. De nem úgy az a másik, tetszik tudni, melynek a zsidó vallás bizony csak . . . hamupipőkéje.

Komárom.

Havas Károly.

A nevelés alapvérő!

A nevelés általános céljáról és különösen a népiskolai nevelés céljáról minden kor gondolkodó paedagogusa kifejtette nézetét; nincsen paedagogiai tankönyv, nincs a neveléssel foglalkozó bölcsészeti munka, mely e kérdést több kevesebb részletességgel nem tárgyalná. A vélemények, bármily elágazóknak látszanak is, lényegükben majd mindannyian egy és ugyanazon célt tűzték ki akkor, ha általánosságokban mozognak, vagy a főelvet akarják megállapítani. A nevelés főcélja, alapelve nem is változott lényegében az idők folyamán, bármennyire változtak is azon követelmények, melyeket a különféle korok áramlata az iskolával szemben támasztott. E változó követelményeknek és a kor áramlatainak az iskola mindenkor eleget kívánt tenni; hatásukban ezek nem egyszer gyökeresen meg is változtatták az iskola működését, a tanítók és nevelők munkásságát. De e változások soha sem érintették a nevelés általános főcélját, hanem mindenkor inkább hatással voltak a nevelési eszközökre, melyekkel az iskola élt, az „eszközöket“ itt a legtágabb szempontból értve.

A nevelés főcélja, alapelve az ember testének és lelkének összhangzatos képzése. Tagadhatatlan azonban, hogy ez az idealis cél a gyakorlatban sohasem érhető el, de mindamellett ez a cél az, mely felé törekednünk kell. Még a legműveltebb embernél is tapasztalhatjuk, hogy lelki, vagy phisikai tehetségének majd az egyik, majd a másik oldala élesebben domborodik ki és fejlődésének összhangzatosságát zavarja. Nincs kizárva az sem, hogy némely kor áramlata kútforrása lett annak, hogy a nevelés a lelki tehetségek egyikét a többiek rovására fejlesztette, hogy így a nép nevelése és művelődése sikeresebben feleljen meg a kor sajátos követelményeinek. Így történt, hogy a kulturfejlődés némely korában az összhangzatos nevelés nagy elvét gyakran ridegen megtörték. A rationalismus idejében pl. az iskola is fősúlyt fektetett az észbeli tehetség formai kiképzésére, az intellektualis nevelésre.

Ma azonban az elméleti paedagogia a nevelés ezen főelve felett a vitát lezárta. Az összhangzatos nevelés fogalmának tisztázása különösen *Herbart* elévülhetetlen érdeme. Bármiképen vélekedhetünk is egyenkint a Herbart iskola paedagogiai elveiről, ezt a nagy érdemet ez iskola alapítójától el nem vitathatjuk. Nem csak hogy minden elődjénél jobban törekedett arra, hogy a nevelés és tanítás minden egyes mozzanatát lélektanilag megokolja, hanem az összhangzatos nevelés nagy elvét pontosan és megdönthetetlenül megállapította, midőn a valláserkölcsei képzést az egész nevelés és tanítás központjává tette, anélkül azonban, hogy a fejlődés többi oldalainak ápolását mellőzte volna. És mire van korunknak inkább szüksége, mint az ifjúságnak ilyen, a vallássság és erkölcsösség alapján nyugvó összhangzatos nevelésre, mely egyedül képes ama erkölcsös jellemképzést megadni, mely az igaz emberi méltóság alapfeltétele.

De a ránk bízott ifjúságot arra is kell nevelnünk, hogy az élet követelményeinek megfelelhessen. Ezeknek pedig annál inkább lesz képes megfelelni, mennél képzetebb az értelme, mennél inkább tanulta meg a logikai gondolkodást és azt, hogy cselekvésének következményeit a kellő időben felismerje, mennél inkább erősödött meg az akarata céltudatos tevékenységre. Ezért kell nekünk, néptanítóknak, a kedélyképzés mellett tanulóink összes észbeli tehetségeit is fejlesztenünk és kiművelnünk, mert még a legegyszerűbb embernek, a munkásnak is inkább szüksége van ma, mint valaha, gondos intellektualis neveltségre, hogy az élet követelményeinek, melyek elől ma senki sem zárkózhatik el, eleget tehessen.

És mégis mily szegény az az ember, kinek nincs egyebe, mint kiművelt esze, kinek szíve és kedélye sivár és kinek akarata az érzékiség uralma alatt

áll. Népművelői kötelességünknek tehát csakis akkor felelünk meg igazán, ha az ész és akarat kiművelése mellett a kedélyképzést tartjuk legfontosabb feladatunknak, ha az ifjúságot képesítjük ugyan arra, hogy a létért való küzdelemben tudásával, értelmiségével és erős, tettekre kész akaratával helyt állhasson, de a mellett szívét nemesítjük, kedélyét fogékonnyá tesszük a vallás és erkölcs eszméivel minden szép, igaz és jó iránt, hogy az életküzdelemben ember maradjon, jellemes, igaz ember a szó legnemesebb értelmében.

Az összhangzatos nevelés fogalma magában foglalja mint, egyenrangú tényezőt, a test ápolását, a testi erők céltudatos gyakorlását és izmosodását is.

Testünk nemcsak foglalhatja lelkünknek és összes észbeli tehetségeinknek, hanem vajmi gyakran ura is azoknak. Gondoljunk csak érzékeinkre, idegrendszerünkre, hogy a testi erőknek befolyást lelki életünk minden mozzanatára elismerjük. Testi szervezetünk akaratunk végrehajtó közege, cselekvéseink eszköze, melynek elégtelensége minden jó szándékot tette válásában meggátolhat. Nem kisebb feladata tehát a tanítónak és minden nevelőnek, hogy a testi fejlődést is mindenkor kellő eszközökkel előmozdítsa, hogy a testi erők kiművelését ép oly szükségesnek tartsa, mint minden más nevelői ténykedését.

Ily értelemben tehát az összhangzatos nevelés a népiskolai nevelésnek is főelve. Ezen alaptörvénynél fogva a gyakorlati tanító tehát sem az értelem egyoldalú formai kiművelésének hibájába nem fog esni, mely az érzelmi és kedélyvilág sivárságára vezetne, sem pedig a kedélynek egyoldalú, az intellektualis műveltség rovására történendő képzése által rajongókat, ábrándozókat, de nem embereket nevelni, kik az életen tetterős akaratral uralkodnak és kik a vallás és erkölcs szellemében igyekeznek az élet feladatainak megfelelni; de nem fogja elhanyagolni a testi nevelést sem, mert csak egészséges nemzedékből válnak egész emberek. B.

Fiókköreink.

Egyesületünk az utolsó évtizedben mindinkább fokozottabb működést fejtett ki úgy anyagi, mint erkölcsi céljainak megvalósításában. A vallási indifferentismus e korában, a mikor a hitközségi élet pang vagy visszafejlődik, községek maguk pedig elszegényednek és iskoláiktól szabadulni igyekeznek, vagy itt-ott már fel is oszlatták azokat, kétszeresen örvendetes jelenség, hogy egyesületünk virágzik és minden irányban erősödik; jele ez a zsidó tanítóság még ki nem pusztult idealismusának, jele annak, hogy a zsidó tanítók ma is, mint mindenkor, hivatásuk magaslatán állanak.

De egyesületünk örvendetes fejlődése még inkább kötelességünké teszi, hogy minden nemes eszközt felhasználjunk, alapszabályaink nyújtotta minden móddal éljünk, hogy egyesületünk fellendülése és erősödése révén magát a felekezeti tanügyet szolgálhassuk.

Azon erkölcsi célok szolgálatában, melyek megvalósítása egyesületünk tulajdonképeni hivatása, nem egy intézményünk, nem egy mozgalmunk és törekvésünk vált be fényesen; ezek között nem utolsó helyen áll fiókköreink működése, mely eddig is nagy sikert eredményezett. Fiókköreink minden egyes közgyűlése emelte a tanítóság tekintélyét úgy a hatóságok, mint a szülők szemében, hozzájárult a tanítók önműveléséhez, a tanügy napi kérdéseinek tisztázásához, akár általános érdekűek, akár egyesületi életünkből fakadók voltak ezek, egyesületünknek barátokat, pártfogókat, új tagokat szerzett és erősebbre fűzte azon kötelekeket, melyek kartársainkat az egyesülethez és annak vezetőségéhez kapcsolják.

Ime ezekben foglalható össze a fiókkörök rendeltetése. Minthogy pedig az utolsó két esztendő alatt e fiókkörök működése mintha elaludt volna, vagy

végképen szünetelni látszott, egyesületünk vezetőségének mindenekelőtt a fiókkörök működésének fontosságát, létezésük szükségességét újabb határozatban el kell ismernie, azután pedig mindent elkövetni, hogy a fiókkörök újra föléledjenek és szükségesnek elismert működésüket újfent megkezdjék.

Értesítőnk már két ízben foglalkozott a közelmúltban a felélesztéssel, nem egy módot ajánlva, melylyel a körök működését intenzivebbé, fennmaradásukat állandóvá lehetne tenni.

Nézetünk szerint a vezetőségnek e javaslatok részleteiről nem kell tanácskoznia, sem határoznia, bizza azt magukra a fiókkörökre. Vajjon területüket nagyobbítani, avagy fenntartani, vajjon közgyűlést minden esztendőben, avagy nagyobb időközökben kívánnak-e tartani, ezek oly kérdések, melyeket maguk a körök fognak legjobban megoldhatni. Elég, ha egy-egy cikkben pro és contra utaltunk e dolgokra. Ugyancsak ők maguk fogják majd azon javaslatokat is mérlegelni, melyek a munkaprogramm összeállítására vonatkoztak.

Ha a központi vezetőség meggyőződést szerzett a fiókkörök létezésének fontosságáról és arról, hogy azokat okvetlenül felélesztünk kell, teendői a következőkre szorítkozhatnak:

Fel kell szólítani a volt körelnököket és titkárokat, hogy körük egy újabb közgyűlésére mielőbb tegyék meg az előkészületeket. Beszéljék meg a közgyűlés helyét, állapítsák meg napirendjét és figyelmeztessék kartársaikat e körülésre, melyet mindjárt a tanév bezárta után lehetne megtartani. Buzdítsák eleve tagjaikat, hogy az ülésen okvetlen vegyenek részt, hogy annak sikere biztosítva legyen. A központ figyelmeztethetné az elnököket egyszersmind arra is, hogy most az egyszer az illető község *vendégeskedése* nélkül rendezzék a körülést, mi annak sikeréből semmit sem fog levonni, de a községeket egy tehertől és a fiókkör működését egy akadálytól szabadítja meg.

El kell határoznia egyszersmind a központnak már most is, hogy minden körülésre minden körülmények között fog képviselőt küldeni, mert csak így érhetjük el, hogy e körülések iránt az érdeklődés újra felgerjedjen és hogy e tanácskozások az egyesületi élet javára váljanak, mert a központ irányítása és képvisellete nélkül ez ülések ugyan nagyon szépek lehetnek, de nem az izr. tanítóegyesület ülései. Jól tudom, hogy ez a képviselő, különösen ha egy időben több körülés lesz, nagyobb anyagi áldozattal jár majd és sokszor nagy nehézségekbe fog ütközni, mert központi kiküldetést elvállaló választmányi tagjaink nem oly számosak. De mindezen nehézségekkel szemben, melyeket utóvégre mégis le lehet győzni, súlyt helyezünk arra, hogy a minden körülmények között való képviseltetés mellett foglaljon a központi választmány is állást.

A központ irányítása természetesen abban is nyilvánuljon, hogy a fiókkörök vezetőségét alkalmas témákkal lássuk el, melyekből a napirend összeállítható legyen. A legközelebbi körülések számára összeállítottunk egy pár ilyen alkalmas tételt, melyek most időszerűeknek látszanak:

1. *Fiókköreink* működésének felélesztésére vonatkozó javaslatok.
2. A zsidó iskolák *pusztulása*.
3. A *hitoktatás* rendezetlensége és sikertelensége a közös népiskolákban. (Esetleg a közép- és szakiskolákban.)
4. A *hitoktatók* képzése és jelenlegi helyzetük.
5. Mit tehet a zsidó iskola a szülői ház vallási indifferentismusával szemben, különösen a gyermekeknek a *vallási rituálékban* való nevelését illetőleg?
6. Az *ötönyv* intensivebb taníttatása a zsidó elemi fiúiskolában.
7. Mint lehet a zsidó iskola különös tekintettel az *élet gyakorlati* pályáira? (Kereskedelmi és ipari pálya).
8. Népiskolát *kiegészítő intézmények* a zsidó iskolával kapcsolatosan.

9. *Ifjúsági egyesületek, esetleg leány-egyesületek* a zsidó iskolával kapcsolatban.

Az első két tétellel természetesen *minden* körülés foglalkozzék; a többiekre nézve az illető felolvasók izlése döntene; ezekhez természetesen azután bármely más thema is járulhatna, különösen vitatétel, avagy mintatanítás alakjában.

A régi praxis szerint az Értesítő aztán úgy a körülések jegyzőkönyveinek részletes közlésével, valamint a jobb és közérdekű felolvasások kinyomtatásával az illető körülés szellemi munkásságát az egész zsidó tanítóságnak hozzáférhetővé tenné, a mi szintén nem kicsinylendő előny.

Bár, mint mondtuk már, az elnökség a kör területének kibővítését, a fiókkör belügyének tekinti, erre vonatkozólag bizonyos változásokat és javaslatokat üdvösnek és célszerűnek ismer el. Az ország területét e szempontból 6 részre kellene osztani, a mint hogy 6 fiókkör épen elégséges is volna. Ennél több fiókkörnek létezése az erők szétforgácsolására és azért a munkaerők elégtelenségére is vezetne. A nagyobb terület mellett pedig a körülések helye is folyton változna és csak hosszú időközben kellene megint ugyanazon községben ülést tartani. E hat fiókkör körülbelül a következő volna: 1. Az észak-nyugati fiókkör, mely már egyszer, mint ilyen létesült is és a mely főleg Pozsony, Nyitra és Trencsén megyéket és a hozzá tartozó környéket foglalná egybe. 2. Az északkeleti fiókkör, mely körülbelül a régi, tiszáninneri kerületnek felelne meg. 3. Az Alföldi kör, mely a tiszántuli megyék zsidó tanítóságát foglalná egybe. 4. A Bács Bodrog megyei fiókkör, melyhez a délvidéket is kellene kapcsolni. 5. A győrvidéki kör és 6. a Baranya megyei kör, melyek a Dunántult osztanak fel maguk közt és e kettőhöz csatlakoznék így a régi Veszprém megyei kör is. Felszólítást kellene aztán a központból minden egyes tagunkhoz küldeni — vagy legalább azokhoz, kiknek hozzátartozóságuk kétséges — hogy rövid időn belül nyilatkozzanak, hogy melyik körhöz kívánnak tartozni, különös tekintettel arra, hogy lakóhelyük melyik kör területével van legjobban vasuttal, illetve hajójáráttal egybekapcsolva. A nyilatkozatok révén aztán minden kör hamarosan tisztában volna, hogy tagjaink közül, kik tartoznak hozzá. A körelnökök buzgóságától függne aztán a tagokat munkásságra és az üléseken való részvételre ösztökélni.

E körök első ülésének előkészítésére, illetve összehívására a központ a volt elnököt, ott pedig, a hol ez már nem is létezik, vagy tagjaink sorából kivált, valamely erre alkalmas tanítót bizzon meg ideiglenesen, ki az ügyeket a végleges alakulásig vezesse. Az alakulás legfontosabb ténye volna épen az új elnök személyének megválasztása, mert ennek egyéniségétől, lelkesedésétől és buzgalmától függ javarészt a fiókkör jövő munkássága.

A volt körelnökök levelei különösen egy anyagi akadályról panaszkodnak, mely a körülések látogatottságát mindig nagyban befolyásolta. A tanítók az utazással járó költségeket nem igen tudják áldozni és sajna, a legtöbb hitközség nem akarja már ez utazási költségeket megtéríteni. Ez bizony olyan akadály, melyet minden áron le kell küzdeni, mert az ülések látogatottsága és a tanítóknak minden ülésen való részvétele a sikeres működésnek alapföltétele. A központ ugyan sokat ez akadály leküzdésére nem tehet, de minden körülés alkalmával az illető körelnök felkérésére és annak utasítása szerint az ilyen hitközségekhez megleghangú kérést intézhet, a melyben a körüléseknek fontosságát, mint a tanító önmívelődésének hathatós eszközét hangoztatva, az utazási költségnek a tanító számára való megtérítését kérelmezi az illető hitközségi előljáróságtól. Meg vagyunk győződve, hogy az ilyen kérésnek a hitközségek nem fognak ellenszegülni.

Ime, ezek azon javaslatok, melyeket a tisztelt választmány elé megvitatásra terjesztünk. Fiókköreink működése tekintélyes eszköze egyesületünknek további fejlődésére és felvirágzására. Használjuk fel ez eszközt!

Bárd Rezső.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

③ **Kulturpolitika.** *Schwarz* Gyuláról, a nagytudományú kulturpolitikusról emlékezett meg *Nagy* László a M. Paed. Társaságban. Már 1867-ben sürgette *Schwartz*, hogy az elemi iskolák önálló hivatású iskoláknak tekintessenek, nem pedig más iskolák alapjául és előkészítőjéül. Az elemi iskolában a tanulók az *írás, olvasás és számolás*on kívül vezetessenek be a *kozmosz* (természettudomány, földrajz, csillagászat), a *közgazdasági* (technologia, árúisme, keresk. fogalmazás, földmivelés, bányászat és rajz, mint az ipar legkülönbözőbb ügyessége) és végül a *politikai* (magán-, köz- és büntetőjog, történelem, egészségügy) ismeretkörökbe. Minden iskola mintagazdasággal legyen ellátva, oktatási és kísérleti célokra, melyeket a tanító kezeljen. Az iskolában legyen nép- és ifjúsági könyvtár. Az iskola jutalmazza meg azt az ifjút, a ki választott pályáján a legnagyobb ügyességet tanúsítja. Tandíj nincs, tankönyvet is ingyen kapjon a gyermek. A tanköteles kor a 15. életévig tart. A tanítói fizetés minimuma 1200 korona. És mindezeket az 1867-ben hangoztatott követeléseket ma sem tudjuk beváltani!

— **A tanítóképzés.** A tanítóképzőintézeti tanárok közt nagy most a mozgalom. Serényen tárgyalják az új tantervet és követelik a tanítói képezés reformját: mindenáron megosztani akarják a képező vizsgálatot, gondolván, hogy így alaposabban ítélnének a jelölt ismeretei felől. A mi szemünkben azonban ennél sokkal fontosabb dolog s előbbre való egy másik kérdés: a tanítójelölt előismerete. A tanítóképzőbe lépő ifjútól követeljük meg a négy középiskola *siker*es elvégzését, mert csak biztos alapra lehet tartósan építeni. *A tanítóképzés külföldön* című tételről értekezett *Schön* József tagtársunk a M. P. T.-ban. Megismertette 28 állam tanítóképezését, összehasonlította a miénket azokkal s kimutatta a különbségeket a felvételen, évtartamban, tanítási anyagban, kiépítésben stb. Végeredményül azt fejtegeti, hogy a mi tanítóképezésünk jóval mögötte marad teszem azt a kis Románia tanítóképezésénél is. Végül a tanítóképezés teljes megoldását illetőleg módokat jelöl ki.

= **A szakfelügyeletről** tartott előadást Dr. *Csernátoni* Gy. tanfelügyelő. Olyan szervezet kell, mely gondosan számol magyar nemzeti követelményeinkkel s amely szorosán egybeforrasztja az alsó és középfokú közoktatást. Szerinte tehát össze kell törni a mai megyei rendszernek és az iskolai fajok közt fenálló elszigeteltség keretét s egy-egy nagyobb területre oly tanfelügyelői hatóságot alkotni, melynek feje gondot viseljen a nép-, polgári- és középiskolákra egyaránt. Járási tanfelügyelő nem kell, mert ez sok írásos jelentésével kerékkötője lenne megyei telebbvalója működésének; egy működésben levő igazgatóra sem lehet bízni a felügyeletet, ez Ausztriában sem vált be. A tanf. szakvizsgálat is felesleges; a szakvizsgálat nem teszi rátermettebbé az embereket. A főtanfelügyelő középiskolákra képesített ember legyen. A hivatalba pedig minden idetartozó iskolából egy-egy, vagy több kiváló erő rendelendő be.

b) Lapok.

§ **Népműveltség — közerkölcs.** A tapasztalható erkölcsi haladást nem a nép fejlődött erkölcsi érzéke és jó akarata okozta Németországban, hanem főképen politikai, társadalmi, gazdasági és más befolyás, legkevésbé a nép értelmi emelkedése. Általában a nép nem törekszik erkölcsi eszmény megvalósítására. A nép erkölcsiségének határozott fokozódását csak akkor lehet biztosra venni, ha az általános emberi jogot nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is általánosan elismerik. Bár nem az értelmi művelődés a legerősebb fejlesztője az erkölcsiségnek, mégis ez az alap. A nép erkölcsisége, minden egyes polgár erkölcsös vagy erkölcstelen érzületéből eredő cselekedetek összesége. Teremtsünk ethikai eszményt a népnek s képezítsük erkölcsös akarásra; mivégből szükséges, hogy az *a)* mindenkor kötelező „művelése“ lehetőségig soká tartson; *b)* ennek az anyagát a műveltség jelenlegi állapotának megfelelően válaszszák ki és úgy is tárgyalják; *c)* a sajtó sohase felejtse el erkölcsi feladatait; *d)* a népet általában művelő intézményeket és törekvéseket, mint népkönyvtárakat, olvasótermeket, népszerű főiskolai tanfolyamokat, közmívelődési egyesületeket stb. köz- és magán eszközökkel és tettekkel támogassuk. (*Rh. Bl. f. Er. u. Unterricht*).

♠ **A szuggesztió a nevelés szolgálatában.** Szuggesztió alatt nemcsak a hypnotikus állapotban való önmagával elhíttetést, hanem az akaratnak az éberség idejében való befolyását is értjük s így tekintvén, a nevelés szolgálatában is állhat, sőt már régi idők óta képez nevelési eszközt. Mert miként az orvosi gyógykezelésnél, úgy a nevelésnél is az önmagával való elhíttetést alkalmazzuk, valahányszor így szólunk a gyermekhez: ezt vagy amazt megteheded vagy nem teheted meg stb. Ugy a szülők, mint a tanítók a szuggesztió alkalmazásával különösen egy esetben élnek vissza, és ez akkor van, mikor kevésbé tehetséges gyermeknek lépten-nyomon azt vágják oda, hogy „belőled sohasem lesz semmi,” vagy „ha tanulni nem akarsz, cipésznek adlak,” miáltal a gyermekkel elhíttetik az ő szellemi kábultságát és az igyekezet és tökéletesedés lehetőségét végre ő maga is kétségbe vonja. — Istenem! hacsak annyit mondanának! Vagy ki nem hallotta volna már ezeket is: „Szamár vagy és az maradsz!” — „Ugyis akasztófán fogsz elszáradni.” — „Te betyár, ugyis börtönbe fogsz meghalni!” — „Olyan buta vagy, mint egy állat!” — Ezeket a paedagógiai mondásokat különben még egyéb is kíséri, és ha a gyermek aztán megúnván életét, iskolát kerül, szörnyen csudálkozunk rajta! (*Néptanoda*).

⊙ **A figyelem.** Dr. *Alexander B.* mult számunkban is említett előadásáról hoz hű tudósítást a *Népnevelők Lapja*, melyből a következőket jegyezzük fel: A figyelem oly állapota a tudatnak, amidőn akarattal sokat, ami a tudatban van, el-mellőzünk és egy dologra a legintenzivebb módon gondolunk. A figyelem tehát akaratbeli jelenség; egyrészt a tudat szándékos szűkítése, másrészt a tudat intenzitásának fokozása, még pedig az akarat behatása következtében. *Tudni-akarás*, ez a figyelem! Értelmi nevelésünk azon fordul meg, hogy tudatunkat akaratunk szerint szűkíteni tudjuk, azaz nem tekinteni azt, ami egy adott esetben nem fontos és annál behatóbban vizsgálni azt, aminek megismerését keressük. A gyermekek, gyöngélméjüek tanítása azért oly nehéz, mert ezek még nem tudnak figyelni. Megtanulni a figyelmet, hosszú fejlődés eredménye, mely az iskolában kezdődik és melyet szigorú önfegyelmeléssel még az iskolán túl is folytatni kell, hogy szellemi magatartásunk állandó szokásává képződjék. A figyelem egyetlen *alaptétele az érdeklődés*. Minél jobban érdeklődünk valamely dolog iránt, annál jobban tudunk arra figyelni is. A figyelemnek és vele a gondolkodásnak vannak bizonyos szükségletei, ezek: az újság, változatosság, erőegység, érthetőség, öszhang stb., amelyeket ki kell elégíteni. Ezek tartják ébren és lekötve a figyelmet. A tanítás feladata, hogy tárgya iránt felkeltse az érdeklődést és azt elégítse is ki a legnagyobb mértékben. A gyermek mindenre figyel, ami kíváncsiságát felkelti. Éppen ezért legyünk figyelemmel a gyermek korára, lelkének fejlődési fokára. Csak arra fog figyelni, csak az fogja érdekelni a gyermeket, amit bele tud illeszteni gondolkodása keretébe, vagyis amihez alapfogalmai megvannak. Nem az a főcél, hogy a tanítás *érdekes* legyen, hanem, hogy vele *érdeklődést keltsünk*. A tanuló érdeklődjék a dolog iránt; akarjon tudni, akarjon figyelni! Meg kell győzni a tanulót, hogy valamit *nem tud* és akkor fog akarni. Meg kell értetni azokkal, akiket tanítunk, hogy *semmit sem tudnak*. Ezzel felébresztjük önerejüket és becsvágyukat. Ez a tanítás igazi célja. Ha ezt megteszi az iskola, akkor megtett mindent, amit kellett és lehetett. — A figyelem csak egy pillanatnyi föllendülése az akaratnak, azért a gyermek csak egy percig figyelhet egy dologra. Ezt nagyon tekintetbe kell venni a tanításnál. És azért érdekessé, sokoldalúvá, változatossá kell tennünk a tanítást, hogy a gyermek érdeklődését fokozzuk és ez által a figyelmét is ébren tartsuk. Ha észreveszszük, hogy a gyermek figyelme a fáradtság következtében lankad, hagyjuk abba azt a dolgot, a melylyel kimerítettük és foglalkozunk olyannal, amitől a figyelme megpihen, hogy később ismét friss erővel fordulhasson a tárgy felé. Aki figyelni tud arra, ami figyelemre méltó és aki tud nem figyelni, amire figyelni nem érdemes, az az egyetemes lélek, az tud magán uralkodni, az királyi természet az emberek között; abból lehet nagy tudós, nagy művész, nagy államférfiú. A föntebbiekben belenéztünk a figyelem egész mechanismusába és láttuk, hogy ami a figyelmet izgatja, az nem más, mint valamely érdek, valamely szükséglet, melyet ki akarunk elégíteni. A félelem, a remény, a tudás vágya, a becsvágy, a hatalom utáni vágy stb. kormányozzák tudatunkat. Ami ezeket az indulatokat kielégíti, azt teszszük figyelmünk tárgyává. Ha tehát *nevelni* akarjuk a figyelmet, érdeket kell keltenünk. Igazi érdeklődést és figyelmet az kelt, aki maga is legbelsőbben érdeklődik. Aki igazán nem érdeklődik, az nem tud előadni. Nemcsak, akik egykedvűen és csak azért tanítanak, mert tanítaniók kell. Ezek bizony nem használnak, csak

ártanak. Mig az olyan előadásban, melyet tiszta érdeklődés, tűz, lendület és lelkesedés leng át, nagy szuggesztív erő van, mely átragad a hallgatóságra.

○ **A héber nyelv tanítása a középiskolák felső osztályaiban.** „A mechanikai slendriánságnak, melyben a tanulók ma leledzenek,” Dr. *Fink D.* rabbi szerint „csak alapos előismeretek elsajátításával lehet gátat vetni.” E fokon a rendes főnevek és igék változásaival, valamint a legfontosabb előtagok s pronominalis kapcsolatokkal mindenesetre tisztában kell lennie minden tanulónak. Iparkodjunk azon, hogy a tanulóknak a szóalakok grammatikai megrögzítése iránti érzékét megerősítsük. Ezt pedig úgy érjük el, ha lépésről-lépésre vaskövetkezetességgel utalunk a már nyert ismeretek alkalmazására. A vocabulusokat illetőleg, az ezekben előforduló szavakat ugyancsak be kell emléztetni. Az a tanító, aki a szöveget lediktálja s a tanulóra ráparancsol, hogy addig magolja, mig az egészet emlékezetébe be nem véste, célt téveszt s a tanuló és a szülők szemében csak a *kínzó* szerepét fogja játszani. Rá kell vezetni a tanulót, mikép hámozza ki a szövegből az illető szavakat. A rendhagyó alakokat esetről-esetre ki kell emelni s az alapalakokra visszavezetni, a már tanult, megismert rendes képzésű alakok ragozásával pedig meg kell világítanunk ezen újabb eltéréseket. Mert minden klaszikus nyelv — s ilyen a héber is — csak a rendes képződéseket kedveli. Ami első pillanatra rendhagyónak vagy erőltetettnek tetszik, kellő megvilágítás mellett belső rendnek ismerhető fel. Aki a kölcsönös vonatkozások megvilágításához ért, még a „megemészthetetlenek” híresztelt esetek iránt is kellő érdeklődést, feszült figyelmet tud kelteni az ifjúságban. Mivelhogy ép ezen megkülönböztetések és egybevetések révén nyer betekintést az ifjú a héber nyelv *lényegébe* s idővel oly ügyességet sajátít el, hogy önerejéből is megtudja határozni a grammatikai formulák konstrukcióját. (*Blätter f. Erz. u. Unterricht.*)

= **A zsoltárok a hitoktatás szolgálatában.** Kétségbevonhatatlan tényként konstatálja egy cikkíró, hogy a zsidóság vallásos érzülete gyökerében van megtámadva csaknem világszerte. Az utolsó évek rationalismusának tudja azt be, mert ez idegenítette el a zsidóságot vallásunktól. Nem tudták a régi intézményeket a modern követelményeknek megfelelően reformálni, hanem vagy egyszerűen kiküszöbölték azokat a rationalismus hatása alatt, avagy helyükbe oly újításokat vettek fel, melyek a hívők érzületét hidegen hagyják. Ne a felnőttek generációjára vessük szemünket, mert ebben a korban a család vindikálja magának a főérdeklődést és ekkor a vallás is ezt az érdeket szolgálja és megalkuszik a helyzettel. Lehetetlen dolgot kívánnánk, ha vallásos dolgokban nagyobb érdeklődést várunk tőlük, mint amilyennel ifjukorukban viseltettek. *A vallásos érzület hathatós nevelése csakis az ifjúkorban, a felekezeti iskolában történhetik.* Ne legyen tehát a zsidó iskola főcélja a vallásos tudás elsajátíttatása, hanem a *vallásos érzület fejlesztése.* Ennek a célnak pedig legjobban megfelel a biblia, és pedig *Mózes öt könyve* poetikus elbeszéléseinek fordítása, amelyek könnyűek is, s amelyeket a gyermekek igaz örömmel hallgatnak. Ezek legyenek a fordítások középpontjai. A népiskola III. o.-tól kezdődőleg ezek mellett *zsoltárok* is fordítandók. Csak a népiskola felsőosztályaiban s a középiskola alsóbb osztályaiban kerüljenek sorra a *próféták könyvei*, de nem a haftórával kapcsolatban, hanem történeti sorrendben, ama részek megválogatásával, amelyek Izrael külső és belső történetéhez becses anyagokat szolgáltatnak. Különösen a *zsoltárok* lehetnek itt nagy segítségünkre. Poetikusak, nagy részük igen könnyen megérthető e fokon, kedélyből fakad s ép ezért szívhez szól mindmegannyi. Ez a magyarázata annak, hogy pl. a protestans papság is milyen belső megindultsággal, milyen ájtatosan énekl. Náluk a zsoltár még a legkisebb miveltségű ember ismereteinek inventárjából sem hiányozhatik. (*Blätter f. Erz. u. Unterricht.*)

c) Könyvek.

+ **Az oktatás egészséggtana az iskolákban.** Dr. Márkosfalvi Török Imre kolozsvári orvos a fenti cím alatt egy igen érdekes és tanulságos kis füzetet adott ki. Felsorolja azokat a hiányokat, melyek az iskolák elhelyezésében, felszerelésében, berendezésében, belső ügyvitelében, a tantárgyak megválasztásában és kezelésében az egészséggtani szabályok ellenére még most is sok helyen tapasztalhatók. Hibáztatja, hogy a nemzet nagy kárára, a lábrakapott beteges irány a nőket, azok testi erejének s a természettől számukra kijelölt hivatásnak meg nem felelő fáradságos tanulásra és közfoglalkozásra tereli. Ártalmasnak tartja mindkét nemű gyermekekre és ifjakra nézve az együtt tanítást. Állításait élettani, lélektani és neveléstani érvekkel

bizonyítja. Ajánlja, hogy minden iskola mellett legyen orvos, a ki a gyermeket már az iskolába való felvételkor vizsgálja meg, hogy testileg, lelkileg elég fejlett-e, s vajjon nem visz-e magával olyan kóranyagot, mely önmagára s a mellett tanuló-társaira nézve is veszélyes lehet. E kis füzetet melegen ajánljuk a tanítók, szülők és hatóságok figyelmébe.

d) Felekezeti élet.

⊙ **A zsidó vallású német állampolgárok** központi egyesülete a következő elvi jelentőségű programot tette magáévá: Az állam és társadalom alapja a jog és igazság. A törvényesen bevett, de az államban kisebbségben levő vallásfelekezet tagjait elnyomni jogtalanság. Az antiszemitizmus sérti úgy a keresztény-, mint a zsidóvallás alaptételét: a felebaráti szeretetet és mivel gyűlölet vezet, a jogtiprás sötét mezejére visz. A zsidóvallás gyakorlata egy pontban sem ellenkezik a modern állam erkölcsi alapjaival, mert a zsidóság titkos tanokat nem hirdet és nem ismer. Atyáink vallását megtartani úgy keresztény, mint zsidóra nézve tiszteletre méltó. Valamint a keresztények összesége nem felelős egyes gonosz tagjaiért, ugyanúgy a zsidóság sem vonható felelősségre, ha egyes tagjai a törvény ellenére cselekednének. A ki akár tudományával, akár vérével, akár vagyonával hazájának használni akar, azt visszautasítani nem szabad. Ezeket a pontokat az „*Izr. Familienblatt*,” ahonnan átveszszük, sorba ki is fejt, írván mindegyikről igen meggyőző vezércikkeket.

✕ **Együttes hittanítás.** Részesüljenek-e fiúk és leányok külön hittan-, s általában különzött tanításban? Erről a kérdéstről az „*Izr. Familienblatt*” úgy nyilatkozik, hogy rossz paedagogus és még rosszabb erkölcsbíró lehet az, ki a két nem külön tanítását követeli. Nézzük a falut, ahol a két nem együtt tanul és nézzük a városok romlott erkölcsét, ahol fiúk és leányok elkülönítve tanulnak. Épen az iskola feladata a két nem együttes tanítása által egy erkölcsös és harmonikus élet alapjait megvetni.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A központi választmány ápr. 24-én tartott üléséből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Bárd Rezső, Györi Adolf, Léderer Ábrahám, Mandl Bernát, Pfeiffer Ignác, Révai Miksa, Reif Jakab, Schichtanz Ármin, Szekely Lajos és Tolnai J. Béla.

Távollétöket kimentették: Csukási Fülöp, Halász Nátán, Mendl Lajos, Ózer Zsigmond és Singer A. Henrik.

1. Az utolsó ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után elnök szomorú jelentést tesz Gimes Simon, volt miskolci tanítónak és egyesületünk 1883 óta rendes tagjának f. évi márc. 21-én hosszas betegség után történt elhalálzásáról. A választmány részvétének jegyzőkönyvileg adott kifejezést. Együttal tárgyalja az özvegynek kérvényét, amelyben az alapszabályszerinti 400 kor. özvegyi segélyért folyamodik. A kérvényhez halotti levél volt mellékelve, mely azonban Gimes Simon *hitközségi jegyző* elhunytáról szólt és így az özvegy az elnök kívánatára utólagosan még egy hivatalos okmányt küldött be, melyben a borsodmegyei kir. tanfelügyelőség igazolja, hogy elhalálozott tagtársunk nyugdíjazott tanító volt. A választmány megszállja az özvegy részére a 400 kor. segélyt.

2. Elnök jelenti, hogy a besztecebányai izr. tanítótestület egy megtartott gyermek-szinielőadás jövedelméből 150 kor.-t küldött az egyesület árva-alapja javára, azon ígéret kapcsán, hogy ezt az összeget 500 kor.-ig fogja idővel kiegészíteni és kéri a választmányt, hogy ezt az összeget mint a besztecebányai izr. tanítótestület alapítványát kezelje. A kamatok hova fordítására

nézve kiköti, hogy azok elsősorban b.-bányai izr. tanítói árva segélyezésére, ilyenek hiányában pedig az egyesület hasonló céljaira fordítandók.

A választmány ezeket örömmel veszi tudomásul és a b.-bányai tanítótestület kívánsága szerint határoz. Egyben azon óhajának ad kifejezést, vajha minél több tantestület hasonló módon gyarapítaná az egyesület árva-alapját.

Továbbá jelenti elnök, hogy néhai vásárhelyi Wodianer Fülöp hagyatékából 400 kor. adomány egyesületünk céljaira befolyt, és hogy Rosenstein Samu, siklósi tanító, 14 kor. 36 fillért gyűjtött egyesületünk részére.

A választmány ezt köszönettel veszi tudomásul, valamint azt is, hogy Kramer Rezső úr, budapesti gyáros, évi 10 kor. járulékkal mint pártoló tag lépett az egyesület kötelékébe.

3. Elnök bejelenti a rövid úton adott segélyeket, indokolván azoknak sürgős voltát és a választmány ezt helyeslőleg tudomásul veszi.

4. Beható tanácskozás után a választmány 4 rendes tag részére engedélyez betegsegély czimén összesen 200 koronát és egy tanítóözvegy részére rendkívüli segély címen 50 koronát. Egy tanító kérvényét nem vehette tekintetbe, minthogy csak második éve tagja az egyesületnek.

5. A rendes tagok sorába való felvételre jelentkeztek: Gyarmati Samu, miskolci tanító (27 éves), Hartmann Samu, bpesti hitoktató (32 éves), Csillag Lipót, vágújhelyi tanító (22 éves), Székely Arnold, kutti-i tanító (27 éves), Krammer József, d.-szerdahelyi tanító (24 éves) és Fábián Ferencz, nyiregyházi tanító (22 éves).

A választmány felhatalmazza az elnököt, hogy részükre szabályszerű eljárás mellett a felvételi okmányt kiállíttassa.

6. Elnök bejelenti, hogy a magyar nyelvkönyvre kiirt pályázatra 4 pályamunka érkezett be. Minthogy a bírálati munka még folyik, csak a legközelebbi ülésben terjesztheti be a kiküldött bírálók jelentését.

7. A választmány felkéri Léderer Ábrahám tanár urat, hogy vállalja el az idén is úgy, mint eddig mindig, néhai Léderer Bernát, egyesületünk alapító tagjának kegyeletes emlékére május hó 24-én tartandó ünnepélyes ülésen az alkalmi felolvasást. Lederer tanár ezt szívesen elvállalja, a mit a választmány örömmel vesz tudomásul; felolvasásának czime lesz: „*A kegyelet ember-, erkölcs- és neveléstana.*“

8. A választmány elhatározza, hogy az elnökség a következő segélyekre és ösztöndíjakra pályázatokat tegyen közzé az „Értesítő“-ben.

a) a Lederer Bernát-féle alapítvány kamatjaira;

b) 5, egyenkint 60 koronás fürdői segélyre és

c) 9, egyenkint 50 koronás ösztöndíjra egyesületi rendes tagok tanulógyermekük jutalmazására.

9. Elnök előadja, hogy számos kartárs úgy vélekedik, hogy folytassuk a bárcagyűjtést, indokolván ezt főképen a nevelői céllal, a mely ezzel kapcsolatban van. Az elnökség nevében indítványozza tehát, hogy a már elfogyott történeti képekkel ellátott bárczáknak újból való kinyomatását engedélyezze.

A választmány megadja erre az engedélyt és a költségeket megszavazza.

10. Bárd Rezső a kiküldött bizottság és az elnökség közös ülésében a vidéki körök felélesztése ügyében folyt tanácskozásról tesz beható jelentést, a mely hosszabb eszmecserére szolgáltatott okot; ez az idő előrehaladottsága miatt be nem fejeződött és így folytatása a legközelebbi ülésre halasztott.

11. Szintügy elhalasztott a napirenden levő utolsó pont is, mely a pártoló tagok szerzésére vonatkozó javaslatokról szólt.

Pályázatok.

I.

Az „Orsz. izr. tanítóegyesület“ központi választmánya iskolai kiadványainak 1901-ik évi tiszta jövedelméből 450 koronát rendelt rendes tagjai szorgalmas tanuló-gyermekeinek segélyezésére. Ez összeg 50—50 koronából álló ösztöndíj címén fog a folyó évi május hó végén tartandó választmányi ülésben kilenc olyan tanulónak odaitéltetni, a kik ennek elnyeréseért folyamodnak. Szükséges annak igazolása, hogy szorgalmas a tanulmányaiban, hogy atyja mint egyesületi rendes tag az egyesület kiadványait iskolájában használja, és hogy az ösztöndíjra rászorul.

A folyamodók közt előnyben részesül olyan tanuló, a ki nem a szülők lakhelyén jár valamely tanintézetbe, hanem idegen helyen és a ki ily ösztöndíjat az egyesület részéről még nem nyert.

A folyamodványok *f. évi május 20-dik áig* küldendők be az egyesület címe alatt. (Budapest, VII., Sip-utca 12. sz.)

Budapesten, 1902. április 24-én.

Az elnökség.

II.

A közgyűlés évenkénti 300 koronát engedélyezett 5 olyan rendes tag segélyezésére, a kik súlyos betegségük miatt valamely gyógyfürdőre szorulnak.

Azon tagtársaink, a kik erre igényt tartanak, kellően felszerelt folyamodványukat legkésőbb *f. é. május hó 20-ig* küldjék be az egyesület címére (VII., Sip-utca 12.), minthogy későbben érkező kérvények tekintetbe nem vétetnek.

Budapesten, 1902. április 24-én.

Az elnökség.

III.

A központi választmány az egyesület által kezelt és 4000 koronából álló Lederer Bernát alapítvány f. évi május hó 24-én (Ijár hó 17-én) esedékes 180 korona kamataira, mint betegsegélyre, pályázatot hirdet. A folyamodni szándékozók kellően felszerelt kérvényeiket súlyos betegségüket igazoló hiteles okmányokkal és egyéb, a segélyreszorultságot igazoló bizonyítványokkal támogatva *f. évi május hó 15-ig* egyesületünk címére (VII. Sip-u. 12.) küldjék be.

Budapesten, 1902. apr. 24-én.

Az elnökség.

Kérelem.

Az utolsó választmányi ülésünkről szóló és a jelen számban közzétett tudósításunkból kartársaink megtudják, hogy a bárcagyűjtést újból megindítjuk, azaz megindítják kartársaink, ha kérő szózatunkat meghallgatják és lelkesen hozzáfognak a bárcáknak a tanulóik között való terjesztésével, a mivel egyrészt hazafias célnak szolgálnak, — hiszen a bárcákon levő történeti képek többnyire magyar királyok, magyar hősök, költők és jeles írók képeit ábrázolják, — másrészt pedig egyesületünk árvaalapjának minden eladott bárcával 2 fillér jövedelmet hajtának.

Az „Izr. Tanügyi Értesítő“ f. é. 4. számában közzétett és Grossmann Mór, s.-a.-ujhelyi kartársunk tollából eredő cikk elég tárgyilagossággal és kellően indokolva világítja meg e történelmi képek terjesztésének paedagógiai

célját, úgy, hogy a kellő felvilágosítás után senkinek sem kell attól tartania, hogy a velük való foglalkozást a tanítóhoz nem méltónak mondják.

Bizonyítja ezt a „Magyar Tanítóképző“ is, a mely ezen történeti bárcákat illetőleg következőképen nyilatkozik:

„Ha a történetnek, az irodalomnak tanítója ékes szavakkal fest nagy embereket nagy tettekkel, ott ül a figyelemtől feszült arcokon, a kíváncsiságtól égő szemekben a kérdés: „Milyen is lehetett az a Hunyady, az a Mátyás király, Zrinyi és mind?“ De tudja is már minden tapasztalt tanító, hogy egy arckép, egy elavult, elmosodott ábrázolat többet ér ilyenkor bármi szárnyas dikciónál. Az arckép-bélyegek feltalálójáé az érdem, hogy a képek hiányában a legtöbbször bizony csak dikciózni kényszerülő tanítóknak segítségére sietett. Övé az érdem, ha az arcképek használata által egy szikrányt is szította, élesztette azt a szent tüzet, mely nagyjainknak, multunknak kultusza által a hazaszeretetre hevíti az ifjúságot.“

Ugyancsak dicséri a bélyegeket a „Nemzeti Nőnevelés“ című szaklap is:

„Ez is bélyeggyűjtés, de sokkal hasznosabb, mint a levélbélyegek gyűjtése; mert míg ez utóbbinak a földrajz tanítására van némi kétes eredménye, addig az arcképes bélyegek gyűjtése egyenesen a nemzeti nevelésnek áll szolgálatában.“

A lelkes tanító, a ki kellő körültekintéssel és tapintattal jár el, könnyűséggel túladhatsz 2—300 ily történeti bárcán.

Május hó végén készül el a megrendelt 90-féle történelmi arckép-bélyeg, a melyek mindegyike valamely magyar király, hős, költő vagy író képét ábrázolja. A korhű kép, az évszám és egyéb adatok, valamint a rajz kifejező ereje által már a pusztá szemléltetés révén is bevésődik a gyermek lelkébe az, a mit meg kell tanulnia.

Egy-egy arckép ára, úgy mint eddig, csak 2 fillér. Minden tanítónak, a ki bárcákat kér, keresztkötés alatt 270 példányt küldünk egy csomóban, a melyben a 90-féle történeti arckép 3—3 példányban fordul elő. Névértéke 5 k. 40 f., a mely összegből 40 fillért a gyűjtő postaköltségekre fordíthat s így a megrendelőt csupán 5 koronával terheljük meg.

A gyűjtő tetszés szerint bármikor számolhat el, de legkésőbbben december hóban. A gyűjtött pénzek pénztárosunkhoz küldendők be. Az el nem adott bárcákat a gyűjtők megtarthatják addig, a míg el nem adják. Kivánatra kaphatnak a gyűjtő tanulók az arcképek beragasztására szolgáló albumot, melynek ára 50 fillér. Ezt az albumot azonban csak egyenes megrendelésre küldhetjük.

Reméljük, hogy ezen történeti arcképeket minél többen fogják megrendelni és így egyesületünk árva-alapjának növesztéséhez hozzájárulni. Tagtársaink buzgalmától még az eddigieknél is fényesebb eredményt várunk e téren; legyen fáradozásuknak jutalma az a tudat, hogy munkájukkal tanítóárvák neveléséhez járultak hozzá, hogy a fillérekből összerakott segélylyel tanítóözvegyek könnyeit szárították fel.

Levelezés.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Tekintetes Elnökségének.

Mint egyesületünk választmányi tagja, Fleischner Lipót úr, a tekintetes Elnökséget annak idején értesítette, tantestületünk március hó 22-én iskolánk szegény tanulóinak felruházására és részben egyesületünk árva-alapja javára műkedvelői előadással egybekötött táncmulatságot rendezett.

E mulatság tiszta jövedelméből tantestületünk f. hó 1-én tartott ülésének határozatából „A beszterczebányai izr. népiskola tantestületének árva alapítványa“

cimén alapítványt létesít, és erre most 150 koronát, szóval: Egyszázötven koronát küld a tek. Elnökség címére.

Igéri egyuttal, hogy ez alapítványt időről-időre kiegészíteni fogja, miglen az legalább ötszáz (500) koronát ki nem tesz.

A befizetett és befizetendő pénz fenti címen örök időig kezelendő, kamatja pedig mindaddig a tőkéhez csatolandó, mig az az 500 koronát el nem éri. Azután pedig a kamat évente a beszterczebányai tanítók esetleges árvájának kiadandó, ilyenek nem létében az árva-alap szabadon rendelkezik felette.

Tantestületünk ez alapítványt hazánk többi izr. tantestületeinek buzdító és követendő példa gyanánt létesíti: egyesületünk árva alapja mi módon volna növeszthető és gyarapítható, hogy az magas céljának intensivebben megfelelhessen.

Beszterczebányán, 1902. április hó 3.-án.

Kiváló tisztelettel

A tantestület nevében:

Fried Zsigmond,
tantest. jegyző

Dr. Lenkei Manó rabbi,
igazgató

1902. évi április hóban tagsági díjat fizettek:

A) Pártoló tagok:

Izr. nőegylet, Szepes-váralja	kor. 10.—
-------------------------------	--------------

B) Rendes tagok:

	Hátr. kor.	f. é. kor.		Hátr. kor.	f. é. kor.
Altmann József, Gy.-Fehérv.	4.—	—.—	Fischer Sarolta, Budapest	8.—	4.—
Büchler Hugó, Miskolcz...	2.—	—.—	Husserl György, Lugos	—.—	8.—
Engländer Mózes, Kassa	—.—	8.—	Láng Ignác, Szakcs	8.—	—.—

Gyűjtés az árva-alapra:

A „Pester Lloyd“ utján: Néhai Schwerin Kohn Ignác, főt. dr. Kohn Sámuel atyja elhalálózása alkalmából, unokái adománya	kor. 500.—	
Popper Mór, Budapest	40.—	
Kuffler Berta urnő, Bécs...	50.—	590.—

A beszterczebányai izr. tantestület árva-alapítványa	150.—
Az albertyi-irsai Chevra-Kadisa adománya	6.—

Adomány:

Vécsei J. Kálmán, Budapest	kor. 20.—
Budapest, 1902. április hó 25-én.	<i>Győri Adolf</i> pénztáros.

Könyvismertetés.

Ezüst hárfá. Daloskönyv iskolai használatra, írta: *Erődi Ernő*; két kötet. (Wodianer F. és fiai kiadása).

Ez a dalgyűjtemény oly tartalomdús, a milyen könyvpiacunkon e nemben még nem jelent meg. Szerző neve nem ismeretlen e téren, mert már számos daloskönyvével gyarapította e nemű irodalmunkat. Jó tankönyvet

csakis jó tanító irhat és ezen műve fel is öleli összes tapasztalatainak bő sikereit, mert az „Ezüst hárfa” irányával, sokoldalúságával és eredetiségével valóban uttörő munka ezen szakban, felölelve úgy az életnek általában, mint különösen az iskolának minden lehetséges mozzanatát, és változatát úgy, hogy alig kínálkozhatik az életben vagy az iskolában olyan alkalom, melyre e könyvben odailő énekszámot ne találhatnánk. Énekszámaiban felhasználja a legrégebb magyar és idegen zeneszerzők munkáit egész a legujabbakig, mindannyit ügyesen feldolgozva. Beosztása is ügyes. Anyagát hat főcsoportra osztja: 1. Isten. 2. Király és haza. 3. Élet. 4. Katonadalok. 5. Népdalok. 6. Tornadalok. Van benne egy pár három és négyszólamu válogatott és betanításra igen alkalmas karének, melyekkel hat a tanulók kedélyére, fejleszti művészi érzéküket, zenei ítéletüket.

A könyv kiállítása is dicséretreméltó, a mennyiben a metszések és képek jó papíron, nagy alakban és tisztán vannak kidolgozva.

Élénkíti a könyvet, hogy az egyes csoportok fejeit eredeti, hangulatos rajzok és címképek díszítik.

Mindezeknél fogva ezen daloskönyvet, mint a modern zeneirodalom és előhaladt énektanítás magas színvonalán álló vezérkönyvet mindkét nemű polgári és a középiskolák számára, úgyszintén magán dalosköröknek melegen ajánlhatjuk.

Lévai Miksa.

Hirek iskoláink életéből.

Sopron. A soproni izr. tanítók kérték hitközségüket, hogy 200 K. lakbérüket emelje 420 Kra, a mennyi az állami legalsóbb fokú tisztviselők lakbére. A hitközség nem volt erre hajlandó, mire a tanítók a közigazgatási bizottsághoz fordultak. Időközben a hitközség képvisellete ülést tartott és évi 350 K. lakbért ajánlott föl. A tanítók ezt a határozatot tudomásul vették és a béke kedvéért visszavonták panaszukat. A soproni izr. hitközség 1400 K. törzsfizetést és már 1886 óta ötödéves korpótléket is ad tanítóinak. A derék hitközséget méltán illeti meg elismerésünk határozatáért; bár minél több követőre találna példája.

Nagy-Kanizsa. Kondor József tagtársunk 43 évi buzgó, sikeres tanításkodás után a megérdemelt nyugalomba vonult. Hitközsége érdemei elismerésül nyugdíját tetemes évi összeggel egészítette ki.

Debrecen. A debreceni izr. elemi iskola tantestülete március hó 23-án Purimkor, hangversenynyel, élőképekkel, tánccal és színelőadással egybekötött estélyt rendezett, mely a hitközség színe java jelenlétében fényesen sikerült. A tiszta jövedelem egy részét szegény gyermekek felruházására fordítják. A fényes estélyt az elemi iskola tantestülete rendezte, élén a két derék igazgatóval és az ottani iskolaszéki elnökkel, kiknek a siker is köszönhető.

A debreceni izr. elemi iskola tantestülete Kohut Mór kartársnak tiszteletére jubiláris ünnepélyt készül rendezni, tanítói működése 43. évfordulója alkalmából. A rendező-bizottság felhívást bocsátott ki, melyben az érdeklődőket anyagi és erkölcsi támogatásra szólítja fel. Pénzküldemények Smilovits Mihály tanítóhoz, a bizottság pénztárosához intézendők. A jubiláris ünnepély napja még nincsen megállapítva.

A debreceni izr. elemi iskolák kanyarójárvány miatt már április 3-a óta zárva vannak.

VEGYESEK.

A miniszter az államosításról. A közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalásából bennünket a miniszternek magvas eszmékben gazdag és az igazi liberalizmustól áthatott nagy bevezető beszédjén kívül főképen a részletes tárgyalás érdekelt. Ennek folyamán történt, hogy a miniszter a részletkérdések megbeszélése alkalmával, válaszul egy felszólaló képviselőnek, egyebek közt a következőket is mondta: *„A mi az iskolák minden áron való államosítását illeti, erre nézve kijelentem, hogy sokszor nyilatkoztam már itt a Házban, hogy én egyáltalában nem erőszakolom az államosítást. Ismertettem már azt a nézetemet, hogy azok a közegek, a melyek erőszakolják az államosítást, nem az én intencióim értelmében járnak el, mert nekem semmi szükségem sincsen az államosítás erőszakolására, hisz azoknak az igényeknek sem tudok megfelelni, a kik kéri és nagy áldozatokat hoznak, hogy iskolájuk államosítva legyen.“* Jobban már nem lehet elítélni ama bizonyos „közegeket“, kik a miniszter intenciói ellenére erőszakolják a felekezeti iskolák államosítását; reméljük, hogy a miniszternek a Ház előtt tett eme ismételt nyilatkozata elejét fogja venni ezentúl ez urak „erőszakoló“ hajlamának. De szomorú világot vetnek a miniszternek megróvást rejtő szavai ama községekre is, kik felekezeti iskolájuktól minden áron szabadulni igyekeznek. Sajna, a zsidó hitközségeket illeti meg leginkább e megróvás; bár észretérítenék a miniszternek szavai hitközségeinknek az államosítást óhajtó vezetőit, hogy ne igyekezzenek olyan nagyon az államra rátukmálni felekezeti iskolájukat és ezzel saját községük és a zsidóság rombolásán közreműködni.

Fiókköreink. A fiókkörök ügyeinek megvitatására a mult választmányi gyűlésből kiküldött háromtagu bizottság résztvett az elnökségnek utolsó ülésén és ott terjesztette be javaslatait; ezek beható tárgyalása közben szűrődtek le azok az eszmék, melyek a jelen számban közölt cikkben foglaltatnak. Ez eszméket és indítványokat az előadó a választmány utolsó ülésén, mint az elnökség javaslatát, terjesztette be és ezen alapon indult meg ott is a vita. De egyrészt mivel a választmány ezt a fontos ügyet csak a folyó ügyek elintézése után, tehát már a késő esti órában tárgyalhatta, másrészt mivel a vita igen bő mederben osztatlan érdeklődés mellett indult meg, kénytelen volt a választmány az e kérdés felett való határozathozatalt a jövő ülésre halasztani. Addig is kérnök t. tagtársainkat, hogy a közölt cikkecske alapján foglalkozzanak az elnökség javaslataival, beszéljék meg azokat és tudassák velünk ismét becses véleményüket. Különösen a körök elnökeit és titkárait kérjük, hogy melegebben érdeklődjenek ez igen fontos ügy és e javaslat részletei iránt.

Értesítés. A „Győrvidéki Kör“-nek ezennel van szerencséje Győr, Komárom, Moson, Sopron és Vas megyében működő mélyen tisztelt tagjait értesíteni, miszerint legközelebbi közgyűlését f. év május hó 25-én, vagyis Lag Baómer napján fogja megtartani. A meghívók május hó első hetében fognak szétküldetni. Győr, 1902. április hó 23-án. *Pfeiffer Mór*, a kör elnöke. *Szögyi G. Vilmos*, a kör jegyzője.

A Deutsch-féle új imakönyv. A Deutsch-féle imakönyvből új kiadás készült. Az új könyv szövegét Schill Salamon, rabbi-szeminariumi tanár nézte át, gyökeresen átdolgozván és javítván azt. Azok a hibák, fogyatékoságok, melyek a régebbi kiadásban voltak, ebben már ki lettek javítva és a könyv teljesen új formában, szép betűkkel és hibátlan szöveggel jelenik meg. Erre az új kiadásra már most felhívjuk azon rabbik, hittanárok és tanítók figyelmét, kik fordított imakönyvet használnak a vallásoktatásnál; az első, igazán

szép, gondos és hibátlan magyar fordításu imakönyv lesz ez és örömnkre szolgál, hogy ez a jeles imakönyv egyesületünk kiadványai közt szerepel. A könyv ára, mint eddig, félvászonkötésben 80 fillér, egész vászonkötésben 1 kor. 60 fillér.

Siketnéma növendékek felvétele. Az „Izr. Siketnémák Országos Intézeté“-ből a folyó iskolaév végével egy csoport kiképzett növendék lép ki. Az üresedésbe jövő helyeket részint fizető, részint ingyenes növendékekkel fogják újra betölteni. A fölvételt kérelmező folyamodványokat még ebben a hónapban kell az intézet igazgatóságához benyújtani.

Aranytoll. A „Néptanodá“-ban olvassuk a következő hirt: Győrszigeten él és működik egy háromszáz tagból álló jótékony társaság, melynek Schön Bernát, győri tanító — érdemes tagtársunk — évek óta volt és ma is szellemi vezére. A társaság márczius hó 15-én fényes hazafias ünnepélyt rendezett, mely napon Schön Bernát 60. születésnapját is ünnepelte. Ezt az alkalmat tisztársai felhasználták és nagy ovatiók mellett értékes aranytollat nyújtottak át neki. Az ünnepelt munkásságának ezt az elismerését jóleső örömmel és hálás köszönettel fogadta. — Szivből gratulálunk derék kartársunknak e kitüntetéshez és kívánjuk, hogy számos esztendőn át legyen még módjában újabb érdemekkel tetézni az eddigieket.

Neuwald Illés. Lapunk derék nyomdászát április 19-én megható módon ünnepelte személyzete és a fővárosi nyomdászvilág azon alkalomból, hogy nyomdászságának 40. évfordulóját erőben, egészségben és szakadatlan, hasznos munka közt megérte. Mi is üdvözljük a derék jubilanst és legjobb kívánataink mellett teljes elismerésünket is fejezzük ki.

Hymen. *Bein Károly* tanár, nagyérdemű tagtársunk, április hó 20-án adta férjhez Jolán leányát Szántó Jenő úrhoz. A díszes esküvőn nagy közönség volt jelen, köztük a fővárosnak majd minden számottevő tanító és tanár-embere. A fiatal párt és a derék örömszülőket szivből üdvözljük.

Eljegyzések. Rosenstein Sámuel, vág-besztercei tanító jegyet váltott Biss Irma kisasszonynyal, Biss Károly kereskedő leányával Búr-Sz.-Györgyön. — Fleischmann Károly, Bács-Szent-Tamáson működő kartársunk eljegyezte Klein Adolf b. petrovoszellói tanító leányát, Fánnikát. Fogadják üdv-kívánatainkat!

Beküldetett. *Számtan* polgári fiuiskolák számára. Irta *Szenes Adolf*, áll. polg. isk. tanár. I. rész az I. és II. osztály számára, ára 2 K. 50 f.; II. rész a III. és IV. osztály számára, ára 2 K. 40 f. Franklin-társulat. A ma forgalomban levő polgári iskolai számtankönyvek közt egyike a legjobbknak, melyről úgy az illetékes szakférfiak, mint azok a tanárok, kik használták a könyvet, a leghizelgőbbben nyilatkoztak. Az anyag beosztása és feldolgozása, a világos, könnyen érthető magyarázatok, a mintaszerű példatár mindmegannyi előnye a pártolásra érdemes könyvnek. Az I. rész már approbálva van, míg a II. résznek approbatiója most van folyamatban. A derék szerző most dolgozik könyvének leányiskolák számára való kiadásán. — *Ráchel.* Imák izraelita nők számára. Irta *Weisz Gábor*. Harmadik kiadás. Közkeveltségű könyvnek újabb kiadása ez, melyet ismételten ajánlunk tagtársaink figyelmébe. — *Óvodák és állandó menedékházak* heti óraterve és az egész évi tananyagának hónapokra való felontásáról szóló kimutatása. Összeállította *Nagy Béla*, Tolnavármegye kir. tanfelügyelőségi tollnoka. Ára 1 korona. Kiadja Arva J. könyvkereskedése Szegszárdon. Ezt az igazán hézagpótló művecskét minden érdeklődőnek figyelmébe ajánljuk.